

УДК 339.5(477:510)"2019/2024"+327.3(477+510)
JEL: F15; F19; F69
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-5-60-68>

ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ В ПЕРІОД 2019–2024 рр.

©2025 ЛОГВИНЕНКО Б. Г.

УДК 339.5(477:510)"2019/2024"+327.3(477+510)
JEL: F15; F19; F69

Логвиненко Б. Г. Особливості зовнішньоторговельного співробітництва України та Китайської Народної Республіки в період 2019–2024 рр.

Дана робота має на меті розглянути особливі риси українсько-китайської зовнішньоекономічної співпраці у період 2019–2024 рр., відобразити вплив українсько-російської війни на товарообіг між Україною та Китайською Народною Республікою (КНР), а також на галузеву структуру товарообігу в хронологічній ретроспективі незадовго до повномасштабного вторгнення. Автором проведено аналіз експорту та імпорту України із КНР у кількісному та якісному (за структурою товарів та послуг) вимірах, а також виражено особливості галузевої структури промисловості України протягом визначеного періоду. Стаття висвітлює проблематику розвитку економічних відносин у двох вимірах: довоєнний період (2019 – початок 2022 рр.) і воєнний період, що продовжується. Виокремлено періоди 2021 р. і 2024 р. з метою порівняння при урахуванні зовнішніх і внутрішніх чинників, що впливають на економіку та зовнішньоекономічну діяльність на міжнародному ринку. Українсько-російська війна підірвала економіку України, поставила державу та соціальні інститути у пряму залежність від іноземної допомоги, а національне виробництво змусило підлаштуватися під потреби фронту та тиск податкової політики, який посилюється. Враховуючи кардинальні зміни у військових технологіях і впровадження безпілотної техніки, роль Китаю в економіці України набула нових форм, однак, як і раніше, залишається надзвичайно важливою. Систематичне планування та розробка стратегії ведення ефективної зовнішньоекономічної політики та економічної дипломатії створить необхідне підґрунтя для диверсифікації відносин і більшого залучення китайського капіталу в українську економіку, особливо для післявоєнного відновлення. Окреме значення має приділятися реформам і повному перегляду виробничої стратегії України – з метою поступового виходу з ролі матеріально-сировинної бази та підвищення частки продукції із доданого вартістю як у структурі експорту, так і для власного внутрішнього використання.

Ключові слова: українсько-китайські відносини, міжнародні економічні відносини, зовнішньоекономічна діяльність.

Рис.: 5. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 8.

Логвиненко Богдан Григорійович – аспірант кафедри міжнародних економічних відносин та логістики, Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 6, Харків, 61022, Україна)

E-mail: b.logvynenko@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2721-2540>

UDC 339.5(477:510)"2019/2024"+327.3(477+510)
JEL: F15; F19; F69

Lohvynenko B. H. Features of Foreign Trade Cooperation between Ukraine and the People's Republic of China in 2019–2024

This article aims to examine the specific characteristics of Ukrainian-Chinese foreign economic cooperation during the period of 2019–2024, reflect the impact of the Ukrainian-Russian war on trade turnover between Ukraine and the People's Republic of China (PRC), as well as on the sectoral structure of trade turnover in a chronological retrospective shortly before the full-scale invasion of Russia. The author has conducted an analysis of Ukraine's exports and imports with the PRC in both quantitative and qualitative (by the structure of goods and services) terms, and also expressed the characteristics of the industry structure of Ukraine's economy during the specified period. The article highlights the problematic issues of developing economic relations in two dimensions: the pre-war period (2019 – early 2022) and the ongoing wartime period. The periods of 2021 and 2024 have been singled out for comparison, taking into account external and internal factors that affect the economy and foreign economic activity in the international market. The Ukrainian-Russian war has undermined Ukraine's economy, placing the State and social institutions in direct dependence on foreign aid, while national production has had to adapt to the needs of the front and the increasing pressure of tax policy. Considering the radical changes in military technologies and the introduction of unmanned systems, China's role in Ukraine's economy has taken on new forms, yet it remains extremely important. Systematic planning and the development of a strategy for conducting effective foreign economic policy and economic diplomacy will create the necessary groundwork for diversifying relationships and increasing Chinese capital involvement in the Ukrainian economy, especially for post-war recovery. Particular attention should be paid to reforms and a thorough review of Ukraine's production strategy – with the aim of gradually moving away from being a material and raw materials base and increasing the share of value-added products both in export structure and for domestic use.

Keywords: Ukrainian-Chinese relations, international economic relations, foreign economic activity.

Fig.: 5. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 8.

Lohvynenko Bohdan H. – Postgraduate Student of the Department of International Economic Relations and Logistics, Education and Research Institute «Karazin Institute of International Relations and Travel Business» of V. N. Karazin Kharkiv National University (6 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: b.logvynenko@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2721-2540>

Українсько-китайські відносини у сферах торгівлі та зовнішньоекономічної діяльності виражаються активним розвитком і важливістю для обох країн. Саме із Китайською Народною Республікою (КНР) протягом 2019–2021 рр. Україна мала найбільші показники експорту товарів та послуг, а у сфері імпорту Китай і досі залишається найбільшим партнером. Задля ефективного розвитку народного господарства та захисту ключових інтересів держави аналіз і розвиток зовнішньоекономічної політики та відносин із КНР є стратегічним за своєю значущістю.

Велике значення в дослідженні проблематики українсько-китайських економічних відносин мають роботи та дослідження Української асоціації китаєзнавців, серед яких варто виділити роботи Дроботюк О. В., Чижикова Г. Д., Седнева В. В., Кіктенка В. О. та ін. На жаль, окрім вищезазначеної організації досліджень щодо економічних проблем українсько-китайських відносин та економічної дипломатії, незважаючи на надзвичайну концентрацію інтелектуальних зусиль на осмислення та аналітику євроатлантичних інтеграційних процесів, їх все одно недостатньо для формування необхідної теоретичної бази для системних та ефективних досліджень.

Через надлишкову увагу до проблем української євроатлантичної інтеграції економічні відносини із Китаєм потребують значно більшої уваги, особливо в контексті товарної структури товарообігу, аналізу конкурентних можливостей України на ринку КНР, а також спільних інвестиційних можливостей, особливо для відновлення інфраструктури та промислових потужностей, зруйнованих загарбниками.

Робота має на меті визначити особливості зовнішньоекономічного співробітництва між Україною та КНР у визначені періоди часу (2019–2024 рр.) і сформувати чітку картину економічних відносин між двома країнами. Для цього встановлено такі завдання статті:

- 1) визначити передумови й особливості становлення України на світовому ринку під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників;
- 2) відобразити об'єми, характеристику та специфіку товарообігу між Україною та КНР;
- 3) виокремити та розглянути довоєнний і чинний періоди в розрізі співробітництва України з Китаєм на прикладі 2021 та 2024 років;
- 4) проаналізувати хронологію розвитку зовнішньоекономічної співпраці між державами із установленням обґрунтованих висновків.

У роботі використовувались методи дедукції/індукції, аналізу статистичної інформації з офіцій-

них джерел, моделювання, відображення та порівняння статистичних показників експорту/імпорту та товарної структури товарообігу між Україною та КНР.

Початок 2019 р. в Україні характеризувався великими планами та амбіціями в різних сферах державної життєдіяльності – проведені президентські та парламентські вибори дозволили новому колу правлячого класу отримати владу та розпочати втілення власної політики, керуючись засадами євроатлантичної інтеграції, демократії та капіталізму лібертаріанської іпостасі. Тодішня Україна, знаходячись на перепутті між європейським та азійським макроекономічними просторами, а також маючи розвинену промислову базу, успадковану від УРСР, являла собою цінного економічного партнера та потенційного кандидата в регіональні лідери з виробництва продукції із високою доданою вартістю. Заявлені новообраним урядом плани з масштабної приватизації, відкриття ринку землі для внутрішніх суб'єктів економіки, цифровізації та політики «Великого будівництва» у сфері інфраструктури мали на меті оновлення української економіки згідно з принципами капіталізму вільної конкуренції та зниження ролі держави в економічних процесах. Велика роль також надавалась економічній співпраці із китайським капіталом, особливо у сферах конструкцій, інфраструктури та виробництва.

Окрім того, 23.12.2020 р. між урядами України та КНР укладено Програму двостороннього співробітництва між Україною та КНР на період до 2025 р. у рамках спільного будівництва «економічного поясу Шовкового шляху» і «морського Шовкового шляху 21-го століття», згідно з якою країни сформулювали бачення і практичне втілення співробітництва у сферах зовнішньої торгівлі та розвитку інфраструктури [3].

Однак проголошені цілі та їхній потенційно позитивний вплив було нівельовано початком пандемічної кризи COVID-19, що розпочалася 17 листопада 2019 р., а досягла України 3 березня 2020 р. Китай, як місце походження пандемії, розпочав жорсткі та невмолимі заходи боротьби із хворобою та зазнав серйозного спаду економічного розвитку. Коли країна із настільки визначною експортною роллю та часткою впливу на всі сектори виробництва, надання послуг і біржової спекуляції вимушена проводити закриття кордонів і призупинення зовнішньоекономічних операцій, ці заходи гарантовано руйнують усю архітектуру світової торгівлі. Як результат, китайсько-американська торговельна війна, торговельна війна в галузі вуглеводнів між Саудівською Араві-

єю та рф, внутрішні проблеми китайського ринку, такі як криза ринку нерухомості та обвал фондового ринку, укупі із пандемією, що розпочалася, призвели до енергетичної кризи та значної рецесії світового розвитку, що потім отримала назву «коронакризи» [7].

Для України вищевказані події стали серйозним випробовуванням: політична нестабільність нової влади, нездатність правлячого класу регулювати економічні процеси через ізоляцію та локдаун, а також унеможливлення ведення ефективного господарства задушили оживлення розвитку українського лібертаріанства. Лише в середині 2021 р. з'явилися перші ознаки відновлення та оживлення внутрішнього ринку та зовнішньоекономічних операцій. У відносинах із Китайською Народною Республікою також спостерігалось сповільнення та конфліктні ситуації (прикладом служитиме націоналізація українською стороною АТ «Мотор Січ» та досі неврегульований конфлікт з цієї причини), однак економічне співробітництво між країнами залишалось стратегічно важливим і постійно розвивалося. Велике значення також мали українсько-китайські спільні ініціативи із забезпечення світової продовольчої безпеки [1; 6].

Однак цьому шансу на відновлення протистояла нова загроза: наростаючий імперіалізм та становлення російської націонал-фашистської ідеології «повернення споконвічної території Російської імперії» спричинило кризу відносин між Україною та Російською Федерацією, розмороження конфлікту на Донбасі та початок найкривавішої загарбницької війни з часів Другої світової.

Усі ці події підірвали українську економіку, а звідси – роль у міжнародному поділі праці капіталістичного ринку. Нині Україна – сировинна аграрно-індустріальна держава, правлячий клас якої напругу залежить від іноземної допомоги та дотацій. Подібна роль прямопропорційно впливає на сфери економічного розвитку та визначає місце українського виробництва у торговельних відносинах на світовому ринку, у нашому випадку – відносинах із Китайською Народною Республікою та її капіталом [2; 8].

Із початком війни українсько-китайські відносини зазнають злетів та падінь: від надання гуманітарної техніки для України з боку Китаю до опосередкованих звинувачень у допомозі противнику комплектуючими та добровольцями. Задля нівелювання впливу політичних спекуляцій та надання об'єктивного аналізу економічного співробітництва розглянемо об'єми експорту та імпорту між Україною та КНР на період 2019–2024 та початку 2025 рр.

Таблиця 1

Товарообіг між Україною та КНР
за період 2019–2025 рр.

Рік	Експорт України до КНР, млрд дол. США	Імпорт України з КНР, млрд дол. США	Торгове сальдо, дол. США
2019	3,5	9,2	–5,7
2020	7,1	8,3	–1,2
2021	8,0	11,0	–3,0
2022	2,5	8,7	–6,2
2023	2,4	10,4	–8,0
2024	2,4	14,4	–12
2025 (січень – лютий)	0,41	4,0	–3,59

Джерело: побудовано автором за [4; 5].

Як ми бачимо, об'єми товарообігу за стабільного від'ємного сальдо України зростали до самого моменту початку війни – 2022 року експорт впав майже на 68,8%, а імпорт – на 21,9%. Надалі обсяги експорту зазнають стагнації – три роки поспіль знаходяться на рівні 2,4 млрд дол. США, однак обсяги імпорту радикально збільшуються, у 2024 році виходячи на показники, більші на 30% за довоєнні.

Розглянемо цю тенденцію більш наглядно на такому графіку (рис. 1).

Найбільш цікавою частиною є саме структурний аналіз товарних груп українсько-китайського товарообігу, тобто які групи товарів переважають в експорті та імпорті. Для цього автором побудовано наочну таблицю з даними товарної структури зовнішньої торгівлі України за 2021 р. – як найкращого довоєнного року з точки зору зовнішньоторговельних показників (табл. 2).

Як ми бачимо, торговельні відносини між Україною та КНР вирізняються класичним прикладом «матеріально-ресурсна база – постачальник готових товарів»: основною статтею експорту України на 2021 р. є сільськогосподарська та мінеральна сировина, а імпорту – промислові товари, обладнання та готова продукція із високою доданою вартістю. За високого спільного товарообігу в майже 19 млрд дол. США сальдо залишається незмінно від'ємним за групами готових промислових товарів та позитивним за статтями сировини.

Розглянемо ці тенденції більш предметно на таких діаграмах (рис. 2, рис. 3).

Домінуючими групами експорту України є саме продукція сільського господарства (злакові, жири та рослинні олії) та добувної промисловості

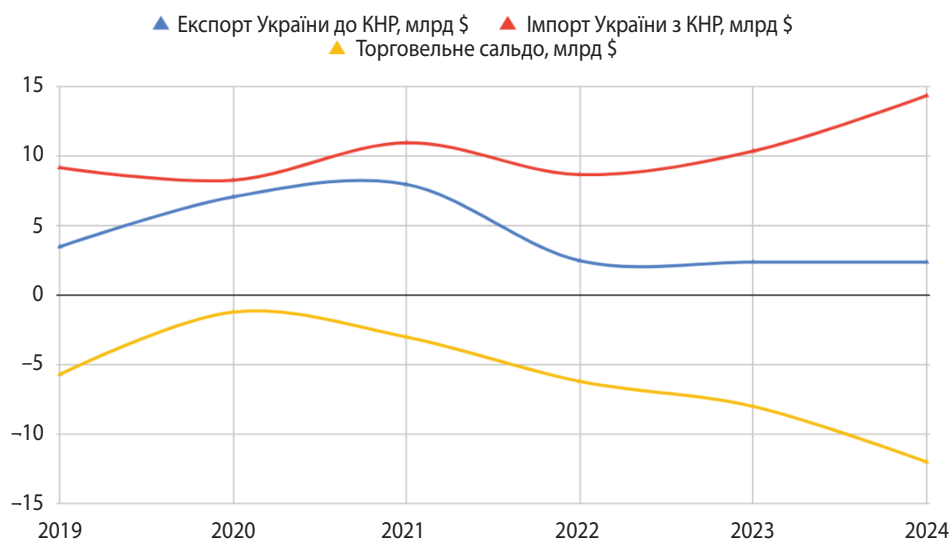

Рис. 1. Експорт та імпорт товарів України та КНР на період 2019–2024 рр.

Джерело: побудовано автором за [4; 5].

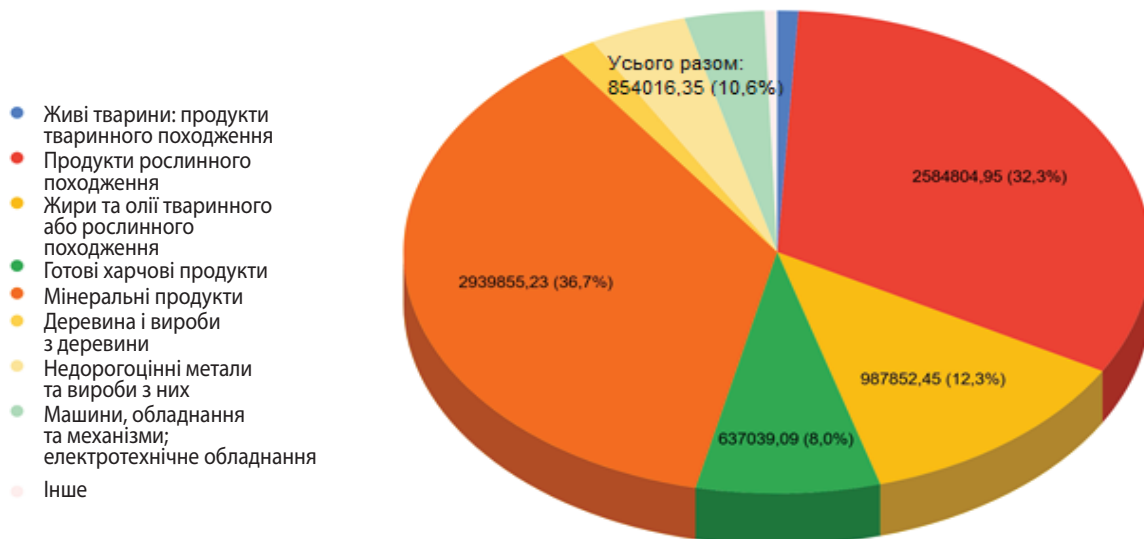

Рис. 2. Структура експорту України до КНР за товарними групами на 2021 р., тис. дол. США.

Джерело: побудовано автором за [5].

(руди, шлаки, різноманітні мінеральні продукти), що вказує на низьку ефективність та наукоємність українського виробництва, чим успішно користується Китай, будучи самостійним та амбітним світовим виробником, що гостро потребує сировини. Меншою мірою важливими статтями є український експорт деревини, готових продуктів харчової та металургійної промисловості [4].

Тепер розглянемо товарні групи, що імпортується Україною з Китаю (див. рис. 3).

Найбільша частина імпорту з КНР припадає саме на машини, устаткування та електротехнічне обладнання – простіше кажучи, на продукцію, яка

дозволяє виробляти продукцію, і коштує значно більше за сировину. Решта товарних груп характеризуються різноплановістю та залученістю до всіх сфер виробничої діяльності – від полімерних матеріалів та літальних апаратів до текстилю, продуктів хімії та гаджетів. Відштовхуючись від цих даних, можна сказати, що Україна повністю абстрагувалась від виробництва продукції машинобудування, устаткування та наукоємних засобів виробництва, сконцентрувавшись на екстенсивному виробництві сировини, керуючись засадами капіталістичного поділу праці та попиту на власну продукцію.

Таблиця 2

Структура товарообігу між Україною та КНР за 2021 р.

Товарна група	Експорт (тис. дол. США)	Імпорт (тис. дол. США)	Товарообіг (тис. дол. США)	Сальдо (тис. дол. США)
Живі тварини; продукти тваринного походження	72647,45	24526,32	97173,77	48121,13
Продукти рослинного походження	2584805,00	62978,71	2647783,71	2521826,29
Жири та олії тваринного або рослинного походження	987852,40	2752,79	990605,19	985099,61
Готові харчові продукти	637039,10	118334,80	755373,90	518704,30
Мінеральні продукти	2939855,00	16023,55	2955878,55	2923831,45
Продукція хімічної промисловості	22663,19	1095539,66	4290388,10	2828617,90
Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	1387,27	710984,20	712371,47	-709596,93
Шкури необроблені, шкіра вичинена	47,80	82064,01	82111,81	-82016,21
Деревина і вироби з деревини	123695,10	19926,54	143621,64	103768,56
Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	11105,85	67336,08	78441,93	-56230,23
Текстильні матеріали та текстильні вироби	977,93	709270,70	710248,63	-708 292,77
Взуття, головні убори, парасольки	330,75	375518,70	375849,45	-375187,95
Вироби з каменю, гіпсу, цементу	102,98	213179,40	213282,38	-213076,42
Перли, дорогоцінне каміння, метали	18,81	7936,63	7955,44	-7917,82
Недорогоцінні метали та вироби з них	337249,20	994289,00	1331538,2	-657 039,8
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	276493,00	4907147,00	5183640,00	-4630654
Засоби наземного транспорту, літальні апарати	756,11	548666,70	549422,81	-547910,59
Прилади та апарати оптичні, фотографічні	4635,58	354719,40	359354,98	-350083,82
Різні промислові товари	513,62	669259,80	669773,42	-668746,18
Твори мистецтва	8,26	56,86	65,12	-48,6
Різне	1383,30	1203,87	2587,17	179,43
ВСЬОГО	8003568,07	10981714,21	18985282,28	-2978146,14

Джерело: побудовано автором за матеріалами [5].

Зазнавши окупації значних територій противником, втративши велику частку промисловості, родовищ корисних копалин та пізнавши мінування десятків тисяч гектар рілля, Україна видозмінилась як у політико-дипломатичному курсі, так і у економічних процесах і своєму місці на світовому ринку.

Розглянемо товарні групи та показники зовнішньоторговельної діяльності між Україною та КНР за останній підзвітний 2024 р. (табл. 3).

Як бачимо, експорт товарів за 2024 р. становив близько 2,4 млрд дол. США, що на 335% менше

за показники трирічної давнини. Одночасно з цим, імпорт товарів з Китаю навпаки, сягнув об'ємів, більших за довоєнні показники на близько 3 млрд дол. США, тим самим збільшившись на 30%, порівнюючи з обсягами 2021 р.

Предметний погляд на товарні групи експорту України до Китаю відображено на такій діаграмі (рис. 4).

Товарна структура експорту стала ще більш «прозаїчною»: товарна диверсифікація поступилась майже домінуючій ролі експорту рудно-мінеральної та сільськогосподарської сировини. Досі має місце стаття експорту готових харчових това-

- Продукція хімічної та пов'язаних з нею налузей промисловості
- Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них
- Текстильні матеріали та текстильні вироби
- Взуття, головні убори, парасольки
- Недорогоцінні метали та вироби з них
- Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання
- Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби
- Прилади та апарати оптичні, фотографічні
- Різні промислові товари
- Інше

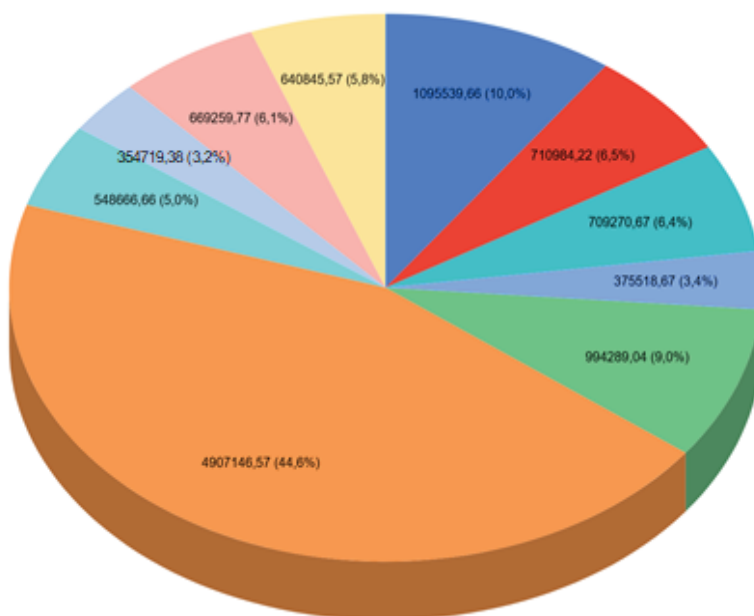

Рис. 3. Структура імпорту України з ЄАД за товарними групами на 2021 р., тис. дол. США.

Джерело: побудовано автором за [5].

Таблиця 3

Структура товарообігу між Україною та ЄАД за 2024 р.

Товарна група	Експорт (тис. дол. США)	Імпорт (тис. дол. США)	Товарообіг (тис. дол. США)	Сальдо (тис. дол. США)
1	2	3	4	5
Живі тварини; продукти тваринного походження	26779,4	20632,91	47412,31	6146,49
Продукти рослинного походження	778446,29	78414,8	856861,09	700031,49
Жири та олії тваринного або рослинного походження	155449,95	1635,39	157085,34	153814,56
Готові харчові продукти	336826,72	147264,16	484090,88	189562,56
Мінеральні продукти	1029937,43	27137,24	1057074,67	1002800,19
Продукція хімічної промисловості	8814,64	974181,74	982996,38	-965367,1
Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	166,99	820084,49	820251,48	-819917,5
Шкури необроблені, шкіра вичинена	291	106350,66	106641,66	-106059,66
Деревина і вироби з деревини	12015,45	19810,35	31825,8	-7794,9
Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	7834,16	100764,08	108598,24	-92929,92
Текстильні матеріали та текстильні вироби	271,4	725244,73	725516,13	-724973,33
Взуття, головні убори, парасольки	87,65	281758,87	281846,52	-281671,22
Вироби з каменю, гіпсу, цементу	121,78	222156,07	222277,85	-222034,29
Перли, дорогоцінне каміння, метали	7,11	12084,24	12091,35	-12077,13
Недорогоцінні метали та вироби з них	8494,66	952291,14	960785,8	-943796,48
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	25768,02	6589303,66	6615071,68	-6563535,64
Засоби наземного транспорту, літальні апарати	93,56	2207183,03	2207276,59	-2207089,47

1	2	3	4	5
Прилади та апарати оптичні, фотографічні	2220,24	481686,48	483906,72	-479466,24
Зброя, боєприпаси	0	1762,96	1762,96	-1762,96
Різні промислові товари	214,39	593 445,21	593 659,6	-593230,82
Твори мистецтва	0	21,4	21,4	-21,4
Різне	0	120,36	120,36	-120,36
ВСЬОГО	2393840,84	14363333,97	16757174,81	-11969493,13

Джерело: побудовано автором за матеріалами [5].

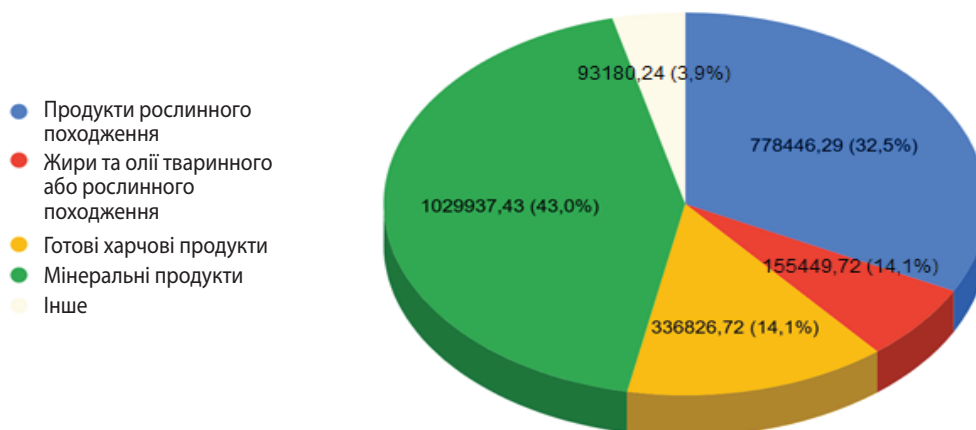

Рис. 4. Структура експорту України до КНР за товарними групами на 2024 р., тис. дол. США

Джерело: побудовано автором за матеріалами [5].

рів, збільшена на 6% від загального об'єму, однак зменшена майже вдвічі за обсягами.

Аналогічним способом розглянемо товарну структуру імпорту України з КНР за 2024 р. (рис. 5).

Загальна тенденція вказує на незмінну модель імпорту та її активне збільшення в обсягах: як

і раніше, Україна імпортує високотехнологічне обладнання, полімери, продукцію хімічної, текстильної промисловості, транспорт і промислові товари. Через війну, економічну нестабільність, а також неможливість проведення адекватно прогнозованої в середньостроковій перспективі промислової

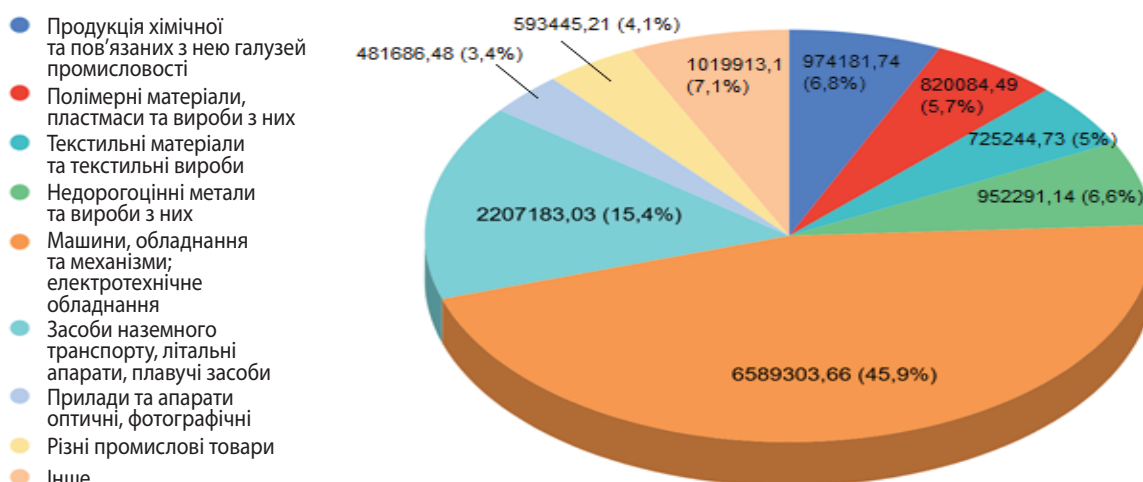

Рис. 5. Структура імпорту України до КНР за товарними групами на 2024 р., тис. дол. США

Джерело: побудовано автором за матеріалами [5].

діяльності необхідність у закупівлі широкого спектра товарів та засобів виробництва є зрозумілою. Однак через економічну стагнацію, залежність від зовнішньої допомоги та надзвичайно високе від'ємне сальдо зовнішньоторговельного балансу, економічна стратегія у співробітництві з КНР потребує серйозного переосмислення та активізації.

ВИСНОВКИ

Формулюючи висновки на основі викладених даних, необхідно визначити високу залученість Китаю в зовнішній торгівлі України. На світовому ринку Україна, на жаль, втрачає позиції як країна із розвиненим виробництвом, і переходить до статусу матеріально-ресурсної бази. Передумовами виступили політична нестабільність, провали в державному управлінні та українсько-російська війна.

Товарообіг між Україною та КНР, не зважаючи на бойові дії, активно розвивається за рахунок усе більшого імпорту товарів до України. Викладені дані відображають привабливість китайської продукції на українському ринку, і спектр товарних груп, імпортованих до України, зростає. Проте сказати те ж саме про український експорт з України до Китаю дуже важко – українська продукція затребувана лише у вигляді сировини для подальшої обробки та виробництва готових товарів.

Визначені підзвітні періоди 2021 та 2024 рр. мають багато спільного за кардинальної відмінності в ситуації. Так, на момент перших послаблень після «коронакризи», Україна та КНР відновили розвиток товарообігу, який становив близько 19 млрд дол. США, із негативним для України сальдо у 2 млрд дол. Україна більшою мірою експортувала мінеральну та сільськогосподарську сировину, зі значною часткою продукції харчової промисловості та металургії. Після руйнівних наслідків початку війни товарообіг на 2024 р. склав 16,7 млрд дол. США, із домінуючою роллю імпорту з КНР у 14,3 млрд дол. і від'ємним сальдо у близько 12 млрд дол. Український експорт становив лише третину свого довоєнного показнику 2021 р.

Враховуючи сильний акцент на сировинне виробництво, важливою мірою підвищення ефективності українського експорту можуть бути контрольований розвиток обробної промисловості та подальший експорт обробленої сировини в напівфабрикати або готову продукцію, тим самим збільшуючи додану вартість і прибуток від реалізації на «бездонному» китайському ринку.

Окрім того, варто розглядати предметні заходи із поглиблення інвестиційного співробітництва між державами, отримуючи обоюдно вигоду та розвиваючи конкурентні галузі промисловості. Важливим є фактор війни: китайський капітал дуже

обережно ставиться до власних зовнішніх активів, тому допоки українсько-російська війна не дійде до свого завершення, активізацію залученості китайців в українську економіку в середньостроковій перспективі дуже важко спрогнозувати. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Дроботюк О. В. Торговельне співробітництво між Україною та КНР у забезпеченні продовольчої безпеки. *Україна – Китай*. 2021. № 2. С. 19–28. URL: <https://sinologist.com.ua/drobotyuk-ol-torgovelnne-spivrobitnytstvo-mizh-ukrayinoyu-ta-krn-u-zabezpechenni-prodovolchoyi-bezpeky/>
2. Чижигов Г. Д. Зміни та очікування в українсько-китайських торгових відносинах 2023 року. *Україна – Китай*. 2023. № 1. С. 61–63. URL: <https://sinologist.com.ua/zminy-ta-ochikuvannya-v-ukrayinsko-kytayskyh-torgovyh-vidnosynah-2023-roku/>
3. Договірні-правова база між Україною та Китаєм. *Посольство України в Китайській Народній Республіці*. 18.05.2022. URL: <https://china.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/184-dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrajinoju-ta-kitajem>
4. Росія, Китай чи Польща: як змінювалися головні торговельні партнери України. *Слово і Діло*. 30.09.2024. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/09/30/infografika/ekonomika/rosiya-kytaj-chy-polshha-yak-zminyuvalysya-holovni-torhivelni-partnery-ukrayiny>
5. Країни за товарною структурою зовнішньої торгівлі. *Державна служба статистики України*. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/zd/kr_tstr/arh_kr_2023.htm
6. Справа «Мотор Січ». Інвестори з Китаю подали позов проти України на \$4,5 млрд. *Focus.ua*. 29.11.2021. URL: <https://focus.ua/uk/economics/499224-delo-motor-sich-investory-iz-kitaya-podali-isk-protiv-ukrainy-na-4-5-mlrd>
7. World financial markets rocked by China coronavirus. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/business/2020/jan/23/financial-markets-china-coronavirus-outbreak-economy>
8. Wu Baiyi: Some Lessons from the Russia-Ukraine Crisis and China's Response. URL: https://www.17plus1-thinktank.cn/article/1539.html?source=article_link

REFERENCES

- Chyzykhov, H. D. "Zminy ta ochikuvannia v ukrainsko-kytayskykh torhovykh vidnosynakh 2023 roku" [Changes and Expectations in Ukrainian-Chinese Trade Relations in 2023]. *Ukraina – Kytai*. 2023. No. 1. P. 61–63. <https://sinologist.com.ua/zminy-ta-ochikuvannya-v-ukrayinsko-kytayskyh-torgovyh-vidnosynah-2023-roku/>
- "Dohovirno-pravova baza mizh Ukrainoiu ta Kytaiem" [Legal Framework between Ukraine and China]. *Posolstvo Ukrainy v Kytayskii Narodnii Re-*

spublitsi. May 18, 2022. <https://china.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/184-dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrajinoju-ta-kitajem>

Drobotiuk, O. V. "Torhovelne spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta KNR u zabezpechenni prodovolchoi bezpeky" [Trade Cooperation between Ukraine and the PRC in Ensuring Food Security]. *Ukraina – Ky-tai*. 2021. No. 2. P. 19–28. <https://sinologist.com.ua/drobotyuk-ol-torgoveln-spivrobitnytstvo-mizh-ukrayinoju-ta-knr-u-zabezpechenni-prodovolchoyi-bezpeky/>

"Krainy za tovarnoiu strukturoiu zovnishnoi torhivli" [Countries by Commodity Structure of Foreign Trade]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/zd/kr_tstr/arh_kr_2023.htm

"Rosii, Kytai chy Polshcha: yak zminiuvalsia holovni torhovelni partnery Ukrainy" [Russia, China or Poland: How Ukraine's Main Trading Partners Have Changed]. *Slovo i Dilo*. September 30, 2024. [https://www.slovodilo.ua/2024/09/30/infografika/eko-](https://www.slovodilo.ua/2024/09/30/infografika/eko-nomika/rosiya-kytaj-chy-polshha-yak-zminiuvalsia-holovni-torhovelni-partnery-ukrainy)

nomika/rosiya-kytaj-chy-polshha-yak-zminiuvalsia-holovni-torhovelni-partnery-ukrainy

"Sprava «Motor Sich». Investory z Kytaiu podaly pozov proty Ukrainy na \$4,5 mlrd" [Motor Sich Case. Investors from China Filed a Lawsuit Against Ukraine for \$4.5 Billion]. *Focus.ua*. November 29, 2021. <https://focus.ua/uk/economics/499224-delo-motor-sich-investory-iz-kitaya-podali-isk-protiv-ukrainy-na-4-5-mlrd>

"World financial markets rocked by China coronavirus". *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/business/2020/jan/23/financial-markets-china-coronavirus-outbreak-economy>

"Wu Baiyi: Some Lessons from the Russia-Ukraine Crisis and China's Response". https://www.17plus1-think-tank.cn/article/1539.html?source=article_link

Науковий керівник – Рєзніков В. В., доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук, професор кафедри міжнародних відносин ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу», Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

УДК 327:620.92:339.9
JEL: F01; F2; P28; P49
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-5-68-77>

ЕНЕРГЕТИЧНА ДИПЛОМАТІЯ В ЕПОХУ ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ: ЗМІНИ В ГЛОБАЛЬНИХ ЕНЕРГЕТИЧНИХ АЛЬЯНСАХ

© 2025 ЛЮБАЧІВСЬКА Р. 3.

УДК 327:620.92:339.9
JEL: F01; F2; P28; P49

Любачівська Р. 3. Енергетична дипломатія в епоху відновлюваних джерел: зміни в глобальних енергетичних альянсах

Стаття аналізує кардинальний зсув у світовому енергетичному ландшафті, зумовлений переходом від домінування викопного палива до зростаючої ролі відновлюваних джерел енергії. Вступ окреслює цей перехід як глибоке геополітичне переформатування, що докорінно змінює цілі, акторів та механізми енергетичної дипломатії, відкриваючи «новий геополітичний порядок». Метою статті є аналіз того, як глобальний перехід до відновлюваних джерел енергії змінює енергетичну дипломатію, зокрема виявляючи та пояснюючи ключові зміни в глобальних енергетичних альянсах. Дослідження ґрунтується на геополітичній теорії та міжнародній політичній економії, адаптуючи їх для врахування розподіленого характеру відновлюваної енергії та нових залежностей ланцюгів поставок. Застосовується порівняльний аналітичний підхід для зіставлення традиційної та нової енергетичної дипломатії, а також метод кейс-стаді для ілюстрації конкретних випадків змін альянсів. Приклади включають стратегію ЄС щодо критичної сировини, домінування Китаю у виробництві відновлюваної енергії, внутрішню «зелену» промислову політику США (Закон про зниження інфляції) та адаптивні стратегії росії. Дослідження базується на якісному аналізі рецензованих академічних журналів, звітів міжнародних організацій (MEA, IRENA), урядових політичних документів та аналізів авторитетних аналітичних центрів. Отримані результати свідчать про фундаментальну трансформацію визначення енергетичної безпеки – від забезпечення стабільного потоку викопного палива до гарантування стійкості інфраструктури відновлюваної енергії, безпеки ланцюгів поставок критичних мінералів та кібербезпеки цифровізованих енергетичних мереж. Хоча відновлювані джерела енергії пропонують потенціал для децентралізованого виробництва, вони одночасно вводять нові, концентровані залежності від критичних мінералів (літій, кобальт, рідкоземельні елементи) та виробничих можливостей (домінування Китаю). Це створює нову форму геополітичного впливу та підживлює «зелені технологічні перегони». Традиційні відносини виробник – споживач реконфігуруються, змушуючи експортерів викопного палива диверсифікувати ринки (наприклад, переорієнтація росії на Азію), а споживачів – шукати нові партнерства для компонентів відновлюваної енергії. Виникають нові альянси, засновані на технологіях, «зелених» фінансах і поставці критичних мінералів, включно з партнерством із «зеленого» водню та кліматичними коаліціями. Енергетичний перехід характеризується складною подвійністю співпраці та конкуренції, де спільні кліматичні цілі співіснують з посиленням суперництва за ресурси та технологічне домінування, а імператив «справедливого переходу» стає вирішальним дипломатичним завданням. У висновках підкреслюється, що енергетичний перехід є глибоким геополітичним переформатуванням, що вимагає цілісного підходу до енергетичної безпеки. Рекомендується проактивна диверсифікація поставок і міжнародна співпраця щодо критичної сировини, а також пріоритетність «справедливого переходу» для забезпечення глобальної рівності в доступі до енергії. Стаття робить значний внесок у теорію міжнародних відносин, демонструючи, як матеріальні зміни приводять до реконфігурації динаміки влади та структур альянсів. Перспективи подальших досліджень включають вивчення механізмів стійких ланцюгів поставок критичних мінералів, зростаючої ролі недержавних акторів та довгострокових наслідків «зеленого меркантилізму».